

Категоризация на неевропейски вируси по растения от род *Rubus L.*

По искане на Европейската Комисия (ЕК), панелът по здраве на растенията към Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е извършил категоризация на неевропейски вируси по растения от род *Rubus L* за територията на Европейския съюз (ЕС).

Седемнадесет от категоризираните вируси (*BrCV*), (*BCV*), (*BCRV*), (*BLMaV*), (*BVBaV*), (*BVE*), (*BVF*), (*BIVS*), (*BVY*), (*BYVaV*), (*CRLV*), (*RpLV*), (*RpLCV*), (*RuCV-1*), (*SNSV*), (*TRSV*) и (*ToRSV*), са идентифицирани и за тях има молекулярни, серологични и биологични методи за откриване. Четири от вирусите са изключени от по-нататъшна категоризация - вирусите (*BVX*), (*BVZ*) и (*WLV*) поради голямата несигурност относно тяхната идентичност, а вирусът (*GRBV*) поради липса на данни, че заразява растения от род *Rubus L*.

Категоризираните вируси биха могли да се установят на територията на ЕС, тъй като климатичните условия са благоприятни за развитието им, а растенията гостоприемници са често срещани в целия ЕС.

Неевропейските вируси по растения от род *Rubus L* са включени като карантинни вредители в приложение I част A раздел I и приложение II част A раздел I към Директива 2000/29/ЕО¹ на Съвета и не е известно да присъстват в ЕС като вредители, които представляват риск.

Извършената категоризация е за следните неевропейски вируси по растения от род *Rubus L* - *Black raspberry cryptic virus* (*BrCV*), *Blackberry calico virus* (*BCV*), *Blackberry chlorotic ringspot virus* (*BCRV*), *Blackberry leaf mottle-associated virus* (*BLMaV*), *Blackberry vein banding-associated virus* (*BVBaV*), *Blackberry virus E* (*BVE*), *Blackberry virus F* (*BVF*), *Blackberry virus S* (*BIVS*), *Blackberry virus X* (*BVX*), *Blackberry virus Y* (*BVY*), *Blackberry virus Z* (*BVZ*), *Blackberry yellow vein-associated virus*

¹ Директива 2000/29/ЕО на Съвета от 8 май 2000 година относно защитните мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение в Общността; OJ L 169, 10.7.2000, стр. 1–112

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0029>

(BYVaV), *Cherry rasp leaf virus* (CRLV), *Grapevine red blotch virus* (GRBV), *Raspberry latent virus* (RpLV), *Raspberry leaf curl virus* (RpLCV), *Rubus canadensis virus 1* (RuCV-1), *Strawberry necrotic shock virus* (SNSV), *Tobacco ringspot virus* (TRSV), *Tomato ringspot virus* (ToRSV), *Wineberry latent virus* (WLV).

Повечето от тях са официално класифицирани от Международния комитет по таксономия на вирусите (ICTV - International Committee on Taxonomy of Viruses). Тези, които все още не са официално класифицирани, недвусмислено са доказани като нови видове с ясна идентичност. Вирусите BVX, BVZ и WLV са изключени от по-нататъшна категоризация, поради голямата несигурност относно тяхната идентичност. За изключването на вируса WLV от по-нататъшна категоризация е допринесло и липсата на доказателства за съществуването му в природата. След повторен анализ на литературата, групата е направила заключение, че вирусът GRBV не заразява растения от род *Rubus* L и затова го е изключила от по-нататъшна категоризация.

За повечето от категоризираните вируси в настоящето становище са налични биологични, молекулярни и/или серологични методи за откриването и идентифицирането им.

Географско разпространение

За разглежданите неевропейски вируси по растения от род *Rubus* L, има съобщения от Африка, Америка, Азия, Океания и Европа (от държави извън ЕС).

Три вируса (BCRV, TRSV и ToRSV) по *Rubus*, са докладвани от някои държави-членки на ЕС, но те са имали силно ограничено разпространение (с предприети мерки за унищожаване) или преходен статус. За останалите неевропейски вируси по растения от род *Rubus* L, не се съобщава да се срещат в ЕС, но съществува несигурност, относно присъствието им в Съюза, произтичаща от липсата на специфични проучвания и/или от това, че някои от тях са били открити наскоро.

Неевропейските вируси по растения от род *Rubus* L са включени в приложение I част А раздел I² [(г) т.3, т.4, т.5] и приложение II част А раздел I³ [(г) т.2] към Директива 2000/29/ЕО като вредители, за които няма данни да се срещат в някоя област на общността.

² Приложение I Част А - вредители, чието въвеждане и разпространение във всички държави членки е забранено; Раздел I - вредители, за които няма данни, че се срещат в някоя област на общността и които са от значение за цялата общност към Директива 2000/29/ЕО на Съвета.

³ Приложение II Част А - вредители, чието въвеждане и разпространение във всички държави членки е забранено, в случай че те се намират върху някои растения или растителни продукти; Раздел I - вредители, за които няма данни, че се срещат в общността, и са от значение за цялата общност към Директива 2000/29/ЕО на Съвета.

Растения гостоприемници

Повечето от вирусите (BrCV, BCV, BLMaV, BVBaV, BVE, BVF, BVY, BYVaV, RpLV, RpLCV и RuCV-1), категоризирани в настоящето становище, са докладвани само по растения от род *Rubus* L, но други като вирусите CRLV, TRSV и ToRSV могат да заразяват и растения, различни от род *Rubus* spp. Вирусът BCRV може да заразява растения от род *Rosa* и *Malus*, BIVS заразява и растения от *Vitis*, а SNSV – *Fragaria*.

Съществува несигурност, че всички вируси, обект на тази категоризация биха могли да имат и други растения гостоприемници, за които не е докладвано досега. Тази несигурност е по-висока при наскоро откритите вируси.

Пътища за навлизане в ЕС

Основният път за потенциално навлизане на неевропейските вируси по растения от род *Rubus* L в ЕС е чрез търговския обмен и движение на заразени растения за засаждане от род *Rubus*. Друг потенциален път за навлизане на някои от тези вируси на територията на ЕС е чрез растения за засаждане на други растения, различни от *Rubus*, семена, полен и/или вектори.

Пътят за навлизане чрез растения за засаждане на *Rubus*, с изключение на семена, се счита за регулиран за всички вируси, обект на тази категоризация, въпреки че се разчита само на наблюдение на симптомите.

Пътят за навлизане чрез полен на *Rubus*, се счита за отворен за вируса SNSV и вероятно отворен за вирусите BrCV, BCRV, CRLV, TRSV и ToRSV. За вирусите BCV и RpLCV групата не е могла да направи заключение, тъй като биологията на тези вируси не е известна. За останалите вируси няма доказателства да се предават чрез полен.

Пътят за навлизане чрез семена на *Rubus* е отворен за вирусите BCRV и SNSV и вероятно отворен за BrCV, BVF, BVY, CRLV, TRSV и ToRSV. За вирусите BCV и RpLCV, групата не е могла да направи заключение, тъй като биологията на тези вируси не е известна. За останалите вируси не се съобщава да се предават чрез семена.

Пътят за навлизане чрез естествени гостоприемници, различни от *Rubus* се счита за частично регулиран за вирусите за BCRV, CRLV, SNSV, TRSV и ToRSV, вероятно отворен за BCV, BCRV, BLMaV, BVF, BIVS, SNSV и BYVaV. За вирусите BrCV, BVBaV, BVE, BVY, RpLV, RpLCV и RuCV-1, това не е за път за навлизане, тъй като са докладвани, че те нападат само растения от род *Rubus* L.

Пътят за навлизане чрез:

- векторни нематоди е частично регулиран за вирусите CRLV, TRSV и ToRSV. Въпреки, че вносът на почва и растежни среди в ЕС е забранен, нематодите могат да навлязат в ЕС с почва и растежни среди, прикрепени към растения за засаждане, внесени от страни в които тези вектори присъстват. Освен това, тези вируси имат гостоприемници, различни от *Rubus*, които може да не са или са само частично регулирани от действащото Европейско законодателство.

- вектори от тип членестоноги се счита за отворен за вирусите BYVaV, RpLV и RpLCV. За вирусите BLMaV, BVBaV, BVE, BVF, BIVS и BVY, пътят за навлизане се счита за вероятно отворен, тъй като за тях все още не е идентифициран вектор. За останалите вируси BrCV, BCRV, RuCV-1 и SNSV това не се счита за път с несигурност.

Установяване и разпространение в ЕС

Неевропейските вируси по растения от род *Rubus*, обект на тази категоризация, биха могли да се установят успешно на територията на ЕС, понеже основните им гостоприемници, видовете *Rubus* (култивирани и диви), както и другите им естествени гостоприемници са широко разпространени в целия ЕС. С изключение на условията, засягащи оцеляването на растенията гостоприемници, не съществуват други екоклиматични ограничения, категоризираните вируси да не могат да се установят успешно в районите където техните гостоприемници се отглеждат.

След установяването си, разпространението на всички неевропейски вируси, обект на тази категоризация, могат да се пренесат основно чрез заразен посадъчен материал. Някои от тях, локално могат да се предават чрез заразен инструменти, семена, полен и вектори.

Въздействие

При евентуално въвеждане на вирусите *CRLV*, *RpLV*, *RpLCV*, *SNSV*, *TRSV* и *ToRSV* на територията на ЕС може да се очаква пряко икономическо въздействие, поради причиняване на значително намаляване на жизнената сила и продуктивност на растенията *Rubus* (в това число и растенията за засаждане) и другите естествени гостоприемници от икономически важни култури, както и тежки повреди и влошаване качеството на плодовете им.

При евентуално въвеждане на вирусите BrCV, BСV и RuCV-1, не се очаква икономическо въздействие, тъй като тези вируси не са проявили симптоми по растения *Rubus* или по други гостоприемници. За вирусите BСRV, BLMaV, BVBaV, BVE, BVF, BIVS, BVY и BYVaV, работната група не е могла да стигне до заключение, поради липсата на категорични данни за проява на симптоми.

Мерки и методи за контрол

Фитосанитарните мерки за контрол на неевропейските вируси по растения от род *Rubus*, обект на тази категоризация са посочени в приложения III, IV и V⁴ към Директива 2000/29/ЕО на Съвета.

Допълнителни мерките за намаляване риска от навлизане на категоризираните вируси могат да включват:

- забрана на вноса на растения *Rubus* за засаждане (включително полен);
- срещу вирусите BСRV, CRLV, SNSV, TRSV и ToRSV - забрана на вноса на растения за засаждане (включително полен) на гостоприемници (например *Cydonia*, *Fragaria*, *Malus*, *Prunus*, *Rosa*, *Pyrus*), с произход от страни в които се съобщава, че тези вируси присъстват;
- срещу векторни нематоди - регулиране на почва и растежни среди, прикрепени към растенията гостоприемници за засаждане;
- срещу вектори от тип членестоноги - механично, физическо или химическо третиране на идентифицираните пратки;
- разширяване на фитосанитарните мерки, чрез установяване схеми за сертифициране или тестване на растения *Rubus* за засаждане и други растения гостоприемници, различни от *Rubus*;

Пълният списък на допълнителните и поддържащите мерки за контрол за намаляване риска от въвеждане, установяване и разпространение на неевропейските вируси по растения от род *Rubus* на територията на ЕС са посочени в Ръководството за

⁴ Приложение III част А растения, растителни и други продукти, въвеждането на които е забранено във всички държави-членки; Приложение IV, част А, специални изисквания, които трябва да бъдат установени от всички държави-членки относно въвеждането и движението на растения, растителни и други продукти на територията на държавите-членки, раздел I - растения, растителни и други продукти с произход трети страни, раздел II - растения, растителни и други продукти с произход от Общността; Приложение V растения, растителни и други продукти, които трябва да бъдат обект на фитосанитарна проверка (на мястото на производство, в случай че са с произход от общността, преди да бъдат пуснати в движение в рамките на общността – в страната на произход или на изпращане, в случай че са с произход от трети страни), преди да получат разрешението за влизане в общността. Част А Растения, растителни продукти и други продукти с произход от Общността, раздел I - растения, растителни продукти и други продукти, които са потенциални носители на вредни организми, имащи отношение към цялата Общност и които трябва да бъдат придружени от фитосанитарен паспорт. Част Б Растения, растителни продукти и други продукти с произход от области, различни от посочените в част А, раздел I. Растения, растителни и други продукти, които са потенциални носители на вредители, отнасящи се до цялата Общност

количествена оценка на риска от вредители по растенията, разработено от работна група към панела по здраве на растенията на ЕОБХ, 2018⁵.

Заключение

Неевропейските вируси по растения от род *Rubus* CRLV, RpLV, RpLCV, SNSV, TRSV и ToRSV отговарят на всички критерии, оценени от ЕОБХ, за да бъдат класифицирани като потенциални карантинни вредители за ЕС. Вирусите BrCV, BCV и RuCV-1 не отговарят на критерия за отрицателно икономическо въздействие в ЕС. За вирусите BCRV, BLMaV, BVVaV, BVE, BVF, BIVS, BVY и BVVaV панелът по здраве на растенията към ЕОБХ не е могъл да направи заключение относно потенциалните последици от тях за територията на ЕС. Въпреки това, те отговарят на всички останали критерии, оценени от ЕОБХ, за да бъдат класифицират като потенциални карантинни вредители за ЕС.

Всички вируси, категоризирани в настоящото становище, не отговарят на критериите, оценени от ЕОБХ, за да бъдат класифицират като потенциални контролирани некарантинни вредители за Съюза.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2019. Scientific opinion on the Pest categorisation of non-EU viruses of *Rubus* L. EFSA Journal 2020; 18(1): 5928, 69 pp,

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.2903/j.efsa.2020.5928>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига - <http://corhv.government.bg/>

Изготвил: Татяна Величкова, главен експерт, Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ, 09.04.2020 г.

⁵ [Guidance on quantitative pest risk assessment, https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2018.5350](https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2018.5350)